

Végh József:
Csögyam Trungpa élete, avagy a gyémánt út amerikai megszervezése¹

མི་སྐུ་ལ་བརྟེན་ནས་ནི། །སྤྱུག་བསྐྱེལ་ཚུ་བོ་ཆེ་ལས་སློལ། །
གྲུ་འདི་ལྷི་ནས་རྙེད་དཀའ་བས། །མོངས་པ་དུས་སུ་གཉིད་མ་ལོག།

"Értékes emberi testem hajójában bízva
Átszelhetem a szenvedés nagy folyamát.
Ugyanezt a hajót újra meg nem lelem,
Miért aludnék hát bolond módra tovább!"²

1. Tibeti évek

1.1 Megtalálása, tanulmányai

Csögyam Trungpa 1939. február 28-án a tibeti Gedzsében (Kham tartomány) született egy szegény, nomád családban. A 11. Trungpa rinpoce keresésére indult bizottság először dolgavégezetlenül tért vissza, mert nem gondolták, hogy mesterüket a legszegényebb sátrak között találják majd meg. Miután Karmapa visszaküldte őket, sikerült egyértelműen azonosítani a keresett másfél éves gyermeket. A Szurmang (zur mang) kolostorcsoportban hamar meg is kezdték hagyományos nevelését, képzését. Csögyam Trungpa tibeti éveiről szóló önéletrajzában kiemeli, hogy addig nem találta ebben a rideg fegyelmezett világban a helyét, míg kilenc éves korában nem találkozott a Nagy Dzsamgön Kongtrül³ egyik újramegtestesülésével, a secseni Kongtrül rinpoceével.⁴ Az ő jelenléte döbentette rá, mi is az a feladat, aminek a folytatására őt megkeresték.⁵

ཞི་ཆེན་ལ་གནས་པའི་འཇམ་མགོན་ཀོང་སྤྱུལ་རིན་པོ་ཆེ།

Csögyam Trungpa felvétele.

¹ Képek és tibeti karakterek nélkül megjelent: Dharma-karma. Tisztelgő kötet Mireisz László 60. születésnapjára. Szerk.: Jeszenszky Ildikó és Csörgő Zoltán. Harmadik Évezred Kiadó – Ganapati Kiadó, Budapest, 2010, pp 242-271.

² Sántidéva: A bódhiszattva életútja, VII.14 (Végh József fordítása), In: spyod 'jug, 59.

³ 'jam mgon kong sprul blo gros mtha' yas 1813-1899.

⁴ Dzsamgön Kongtrül, secseni (1901-1960, zhe chen gyi 'jam mgon kong sprul): Teljes nevén Pema Drime Lekpe Lodrö (padma dri med legs pa'i blo gros) a nagy Dzsamgön Kongtrül megtestesülésének öt ága közül az egyik, aki a huszadik század második felében Csögyam Trungpa családjában született újjá.

⁵ Trungpa 2000, 50-52; Trungpa 2002, 33-34, 43

Ekkor avatták fel Karma Ngavang Csökji Gyatso Künga Szangpo⁶ néven újonc szerzetesnek 1947-ben. Nevéből a „trungpa” (drung pa) „szolgát”, „kísérőt” jelent, olyan embert, aki a nagy mestereket tanítványként kíséri és szolgálja. A „Csögyam” pedig a „dharma tengere”, tibeti kiejtésben leegyszerűsödött alakja (chos kyi rgya mtsho). Újrámegtestesült mesterként ez a megvilágosodás szolgálatát és az emberek iránti odaadást is jelenti. Így ettől kezdve Gangsár⁷ és Kongtrül rinpocsékkal ennek szellemében készült fel, hogy példát tudjon majd mutatni az öt megtartó tibeti közösségnek.

1.2. Elhivatottsága

Tíz éves korában tibeti tanárai megjósolták, hogy nyugaton fog tevékenykedni mahásziddhaként. Többen is Dombihéruka, vagy más néven Dombípa, Dombípáda erejét látták benne, annál is inkább, mivel már a 15. században élt első Trungpában, Künga Gyelcenben⁸ is ezt az erőt érezték. Úgy tűnik, ezzel a szereppel már ifjú korában azonosulhatott, mert az ismert mahásziddha legendája visszaköszön Csögyam Trungpa élettörténetében:

A tigrisen lovagló Dombípa Magadha királya volt. Mestere Virúpa, Hévadzsra mandalájába vezette őt be. Így ebben a „palotában” ismerte fel a valóság végső természetét, „beérkezett” lett (tathāgata), így érte el a sziddhiket. Minden lény iránt atyai szeretetet érzett, s népét gyermekeként szerette. De senki sem tudta róla, hogy „beérkezett.”

Egyszer, az ország védelme érdekében önttetett egy óriási bronzharangot. Egyik miniszterének ezt kellett vész esetén megkongatnia. Úgy uralkodott országában, hogy alattvalói nem szenvedtek szükségét. Egy napon kasztonkízüli vándorénekesek, dombík érkeztek a palotába, hogy dallal és tánccal tisztelegjenek a király előtt. Egyikük tizenkét éves lánya megtetszett a királynak. Elhatározta, hogy dákini-kedvesévé teszi. Megalkudott a lányért: a szépség súlyát adta érte aranyban. Tizenkét évig volt titkos társa. Amikor ez kitudódott az emberek roszallták: hihetetlen volt, hogy az eget jelképező király összeállt egy érinthetetlenel. Nem tudtak mit kezdeni a ténnyel az előkelők sem, így a király hatalmát a fiára ruházta, és kedvesével visszavonult egy erdőbe.

Az új királyt kezdte zavarni, hogy birodalmát nem tudja jól kormányozni, és az emberek életkörülményei csak rosszabbodnak. A király tanácsadói követeket menesztettek elvonult apjához, hogy térjen vissza. Az első követ egy tisztáson pillantotta meg a jögi kedvesét. Éppen vizet hozott fel egy mélyen fekvő kútból, a fa alatt elmélkedő mesterének. A követ a lány szépségétől megzavarodva rohant vissza a palotába. Utóbb már egy díszes menet vitte az országlásra szólító felkérést. Egyszer csak, a hajdani király, egy anyatigris hátán vágatott elő az erdőből, miközben kedvesével az állat hátán egyesült, hátasát egy mérgeskígyóval csapkodta. Ő kijelentette, hogy párja miatt kasztját már elhagyta, így nem ülhet vissza a trónra. A halálban viszont minden különbség elvész, ezért párjával együtt a tűzbe veti magát, hogy megtisztuljon. Megrakták nekik a szantálfa-máglyát. Hét napon át égett a tűz, majd a hamvak között megpillantották őket: a néhai király Hévadzsra volt, amint egy lótusz kelyhében éppen dákini kedvesével egyesül. Testük ragyogott és harmat lepte mindkettőjüket. Ez volt az ő mahámudrá tanításuk. Ekkor nevezték el a tigrisen lovaglót "dombi urának". Majd egyszer csak megjelent a megtisztult király, és felkérte alattvalóit, hogy ha uruknak akarják tudni, úgy tegyenek meg minden tőlük telhetőt az országukért. Az emberek megijedtek,

⁶ karma ngag dbang chos kyi rgya mtsho kun dga' bzung po

⁷ Gangsár Vangpo (gang shar dbang po, 1925-?) Trungpa és Thrangu rinpocsék felkészítő mestere, akit magát a secseni Kongtrül inkarnáció tanított.

⁸ kun dga' rgyal mtshan

mondván, hogy ők nem aszkéták, nem adhatják fel életmódjukat, kényelmüket. A király számított erre, ezért így fejezte mondandóját:

– Ne kívánjátok, hogy balgákat pásztoroljak. Én immár a Valóság királya vagyok. Ha valaki tiszta szívvel keres majd, annak segíték, míg világ a világ. – majd kedvesével felszállt az égbe, a dákinik közé.⁹

Így részben mahásziddhaként is bántak vele, közvetlen tanítói elnézték, hogy a 11. Trungpa rinpoce nem betű szerint tartja be a fogadalmait. Ezekben a „vétkekben” az örült bölcsesség (ye shes ‘chul ba) megnyilvánulását látták. Ez a dharmát valóra váltott mesterek jó és rossz kettősségéhez szokott ésszel fel nem fogható tanítása. Mindenképpen mélyen érinti az embert, először többnyire negatívan, majd a megértés révén, a tudatlanság felszámolásával a harag és a vágy meghaladásához vezethet. Ehhez fel kell ismernünk a tanítást, amit a helyes tanítói módszernek megfelelően akkor adnak, amikor már megérett bennünk a lehetőség, hogy első reakcióinkon felülkerekedve válaszolni tudjunk a kérdésre: mi is volt ez valójában? Mi is történt? Kivel történt?

Maga Gangsár khenpo is, a 11. Trungpa nevelője, aki a második Kongtrül inkarnációjának az irányításával Secsenben nevelkedett, élete vége felé szintén „örült jógi” hírében állott. A kínai változásokkal egy időben, az ötvenes években már mindenkit az dharmá osztatlan, hétköznapi életben történő megvalósítására buzdított, legyen az szerzetes, vagy egyszerű világi ember.¹⁰ Ebből következik az is, hogy így teljesen mindegy, ki melyik tibeti rendhez vagy irányzathoz tartozik. Ebben az értelemben Csögyam Trungpa a rime mozgalmat, a rossz értelmű rendi vetélkedés ellen tanításokkal kiálló mestereket követte. Közülük is az egyik leghíresebb volt tanára első megtestesülése, a Nagy Dzsamgön Kongtrül.¹¹

⁹ A történet forrásai: Dowman 1985, 53-59; Abhayadatta 1979, 33-36. Táranátha szerint tíz tanítványa volt: Álajavadzsra, Garbaripa, Dzsajasrí, Rábulavadzsra. G(h)arbaripa (=Dharmapa), valamint Vilaszjavadzsra, Krisnácsárja. Mesterei lehetnek: Virupa és Luipa. Egy másik hagyomány szerint, ha később élt, vagy volt egy másik Dombípa (II.), akkor a mestere Nárópa és Vjadhalipa lehetnek, majd ifjabb Virupát és ifjabb Kusalibhadrát, valamint Atísát és Drogmit ('brog mi) taníthatta. Ábrázolásain jobb kezében damarut, a bal kezében, a melle előtt pedig egy koponyacsészét tart. Egy tanulmányáról híres, amelyben az ellentétpárok testvériségéről szól (lhan cig skyes pa).

¹⁰ Trungpa 2002, 95-102; Trungpa 2000, 120-128.

¹¹ Az első Kongtrül, vagyis a „Nagy Dzsamgön Kongtrül”, más néven Pema Karvang Lodró Thajé, Jönten Gyaco (1813-1899, pad ma'i gar dbang blo gros mhta' yas, yon tan rgya mtsho), akit a fordító Vairócsana megtestesülésének is tartottak, a rime mozgalom egyik alapítója. Nagy kincsfeltáró (tertön), tudós, orvos, alkímista, költő és mahásziddha. Dzsamjang Khjence Vangpo bátorítására és támogatásával napvilágra hozta az öt kincs nagy ajándékát: 1. „Értékes kincsek tárháza”, 2. „A semmihez sem hasonlítható beszédek kincsestára”; 3. „Minden tudnivalót felölelő kincstár”; 4. „Belső útmutatások kincsestára”; 5. „Kagyü mantrák kincsestára”.

མཁན་པོ་གང་ཤར་དབང་པོ་དང་ཚོས་ཀྱི་རྒྱ་མཚོ་དྲུང་པ་རིན་པོ་ཆེ།།

1.3. Felavatása, menekülése

Képzésének egy szakasza 1958-ban teljes jogú szerzetessé avatásával zárult, amellyel szinte egyidőben megkapta a korpön (skyor dpon) és a khenpo (mkhan po) címeket is.¹² Addigra a secseni Kongtrül rinpocse vonalán már részesült az „Értékes kincsek tárháza” (rin chen gter mdzod) tantragyűjtemény átadásában, és még mielőtt a kínai hadsereg jelenléte közvetlenül bele nem szólt volna az életükbe, közel egy év alatt egy Csakraszamvara táncot is betanult. Ám amikor 1959-ben a secseni Kongtrült bebörtönözték, és Trungpát tanító körútján úgy értesítették, hogy Szurmangban a kolostort lerombolták, előző inkarnációjának a síremlékét meggyalázták, elindult India felé. Az általa utolsó, Tibetben tartott „Értékes kincsek tárházá”-t átadó szertartást korábban már eleve rövidített formában (fél év helyet két hónap) tartotta meg.

Éjszakánként, sötétben gyalogolva menekült át a hágókon, mert elfogatási parancs és vérdíj volt a fejére kitűzve. Tíz hónapos útjára harmincfős kísérettel indult, akikhez közel háromezren csatlakoztak, hogy aztán a Brahmaputrán átkelve kevesebb, mint ötvenen ériék el Indiát. A megfélemlített falubeliek ugyanis értesítették a hadsereget, hogy a folyóparton idegenek bujkálnak. A menekülő csapatnak ott helyben kellett bőrcsónakokat készítenie az átkeléshez. Így akkor érték be őket a katonák, amikor éppen a folyón úsztattak át.¹³

2. Indiai és Nagy-Britannia

Indiában elég hamar felfigyeltek rá, és mivel képzését már befejezte, a dalai láma felkérte, hogy Dalhousie-ban, a Fiatal Lámák Iskolaotthonában (Young Lamas' Home School) foglalkozzon a menekültek közül összegyűjtött, még képzetlen újramegtesült mesterekkel. Itt tanított 1960 és 1963 között a vele együtt szökött, és a hagyomány szerint előző életei óta barátságban álló Akong rinpocsevel¹⁴ együtt. A mahásziddhák tettei és közlései hétköznapi szemszögből nézve gyakran örülségnek, botrányosnak tűnnek, de az eredményük mégis a dharma közvetlen átadása. Így viharos amerikai tevékenysége és korai halála után nyert

¹² A korpön a recitációkat, a tanulást vezető szerzetes, a khenpo buddhista tudós, aki szerzeteseket is avathat.

¹³ Mukpo 2006, 68-70.

¹⁴ Akong rinpocse (A khong, 1939-): Csögyam Trungpa tibeti barátja, akivel (ebben az életében) nem sokkal Tibetből történt menekülésük előtt barátkoztak össze. Majd együtt alapították a skóciai Szamje Ling meditációs központot, ám kapcsolatuk később elhidegült. Akong rinpocse részt vett a 17. Karmapa felkutatásában.

értelmet az a tény is, hogy 1962-ben még Indiában, „szerzetesként” nemzette első fiát, Rangdröl Öszel Mukpót¹⁵, akit 1995 óta Szakjong Mipham néven, Csögyam Trungpa szellemi örököse, és tanításainak továbbadója.¹⁶

Csögyam Trungpa a Fiala Lámák Iskolaotthonában, 1961 vagy 1962-ben.
(A felső sorban, jobbról a 3.)

Indiában kezdett el angolul tanulni, és 1963-ban néhány támogatója segítségével megkapta a Spaulding-ösztöndíjat az Oxfordi Egyetemre, ahol összehasonlító vallástudományt, filozófiát és képzőművészeteket tanult. Párhuzamosan még egy japán ikebana képzést is elvégzett Tesigahara Szófu mesternél.¹⁷

„Virág” – Csögyam Trungpa kalligráfiája

¹⁵ rang sgröl ‘od gsal smug po

¹⁶ A gyermek anyja Köncsok Peldrön (dkon mchog dpal sgron). Öszel Mukpót Penor rinpoce 1995-ben a Szakjong abhisékában részesítette, és felismerte benne Dzsamgön Mipham (‘jam mgon mi pham 1846-1912), a nagy nyingma tanítónak, a rime mozgalom egyik vezéralakjának az újramegteremtését. Ettől kezdve viseli a Szakjong Mipham nevet.

¹⁷ Sogetsu School of Japanese flower arrangement Teshigahara Sōfu (勅使河原 蒼風 1900-1979) a Szógecu (Sōgetsu) ikebana-iskola alapítója.

Amikor befejezte tanulmányait, 1967-ben felkérték egy meditációs központ vezetésére Dumfriesshire-ben (Skócia). Éppen akkor alakított át egy Ánandabódhi nevű théraváda szerzetes egy skót vadászkastélyt buddhista gyakorlóhellyé. Ezt aztán Csögyam Trungpa Akong rinpocsével közösen Szamje Ling néven tibeti meditációs központként nyitották meg. Ez volt az első ilyen tibeti elvonulóhely Európában.

Sajnos a központ irányításában, a tibeti buddhista tanítások nyugati közvetítésének a módszereiben Akong és Trungpa nem értettek egyet. Csögyam Trungpa egy rövid bhutáni elvonuláson, Padmaszambhava barlangjában, a Takcangban (stag tshang) talált egy tudatban elrejtett kincset (gter ma)¹⁸, a Mahámudrá szádhanát. Ez is arra ösztönözte, hogy mihamarabb a saját útját járja.

Ebben az évben kapta meg a brit állampolgárságot. (Állítólag ő volt az első tibeti, akinek ez sikerült.) Ekkor azonban egy autóbaleset következtében féloldala részlegesen megbénult, és ez bírta rá arra, hogy 1969-ben visszaadja szerzetesi fogadalmait, majd nyíltan felvállalja az elképzeléseit. Így írt erről a korai tibeti éveiről szóló önéletrajzának (Tibetben születtem) amerikai kiadásához írott kiegészítésében (1977):

„Amikor valaki teljesen és egészen őszintén belemerül a tanításokba, nem cipelheti magával a tévedéseit. Rájöttem, hogy nem tarthatok fenn magamnak egy külön magánéletet, vagy különleges személyazonosságot vagy öröklött előjogokat. Nem bújhatok a szerzetesi ruha mögé, egy kifürlészhetetlen ember hatását keltve, mert világossá vált előttem, hogy ezek mind akadályokká váltak. Abban az értelemben, hogy még inkább a sangha részévé válhassak, elhatároztam, hogy feladom szerzetesi fogadalmaimat. Így minden korábbinál erősebben éreztem azt, hogy ezzel a lépéssel a buddhizmus ügyét szolgálom.”¹⁹

Sokakat megbotránkoztatott a viselkedése, amikor leült beszélgetni, dohányozni, iszogatni a tanítványaival. Olyannyira feladta szerzetesi szerepét, hogy amint ezt a brit törvények lehetővé tették, feleségül vette az akkor még fiatalos Diana Pybust. Így végképp összekülönbözött Akong rinpocsével, aki csak tibeti köntösben, a hagyományos formáktól a lehető legkevésbé eltérve tudta elképzelni a buddhizmus nyugati átadását. Csögyam Trungpa nem látta értelmét kulturális közegéből kiragadva a szerzetest játszani, hiszen a modern világban sehol sem valószínű, hogy egy olyan buddhizmusközpontú és vallási irányítású társadalom jönne létre, mint amilyen Tibetben volt. Ezzel viszont végképp elvesztette például a patinás Buddhista Társaság (Buddhist Society) bizalmát. A konzervatív brit közönség, és egy ilyen társaság belső elvárásai igazából csak egy szerzetest láttak volna szívesen, csak egy fogadalmait külsőségeiben is betartó embert tudtak volna tisztelni. Így elég hamar nyilvánvalóvá vált, hogy máshol, például Amerikában kell szerencsét próbálnia, ahol sokkal nyitottabb a szellemi légkör.²⁰

¹⁸ A „kincstanítások”, vagy közismert tibeti elnevezéssel termák (gter ma) a nyingma rendre jellemző, nehezen megmagyarázható jelenségek termékei. A tudatban, vagy fizikai megjelenési formájukban is elrejtett kincseket a kincsfeltárók, vagy tertönök (gter ston) fedezik fel. Nem lehet akárki tertön. A kincs felfedezését látomások hitelesítik, sőt, nagy tertönök esetében a kiválasztott égenjáró dákiniktól kap egy listát (bka' chag) arról, hogy miket fog majd életében feltárni, ezzel egyúttal hitelesítve is a kincsfeltáró tevékenységet.

¹⁹ When plunging completely and genuinely into the teachings, one is not allowed to bring along one's deceptions. I realized that I could no longer attempt to preserve any privacy for myself, any special identity or legitimacy. I should not hide behind the robes of a monk, creating an impression of inscrutability which, for me, turned out to be only an obstacle. With a sense of further involving myself with the sangha, I determined to give up my monastic vows. More than ever, I felt myself given over to serving the cause of Buddhism. In: Trungpa 2000, 254-255. Magyarul más fordításban: Trungpa 2002, 214.

²⁰ Erről az időszakról, és ezekről a döntéseiről személyes hangon ír az már hivatkozott Born in Tibet 1977-es amerikai kiadásának az utószavában (Trungpa 2000, 251. oldaltól.

3. Amerika

3.1. Megérkezése Észak-Amerikába

A tanítványai meghívása, valamint a tervezett amerikai elvonulólhely és dharmaközpont alapításának a terve mellé még nem volt meg az anyagi háttere, ahogyan az ígéretei váltásához sem. Angliában ugyan már megjelent két könyve, a „Cselekvő meditáció” (Meditation in Action, 1969) és a „Tibetben születtem” (Born in Tibet, 1966), de ezek szerény jogdíjai már éppen nem segítettek. Ifjú házasként nem csak saját magáról kellett gondoskodnia. Ekkor adta ki Amerikában, a frissen alakult Shambhala kiadó a „Cselekvő meditációt”. De Samuel Bercholz San Franciscó-i meghívását csak úgy tudta teljesíteni, hogy kölcsönkért Akongtól, aki már egy éve nem volt vele valami segítőkész.²¹ Az egyik korábbi támogatója rosszhírére keltve elérte, hogy ne kapjon amerikai vízumot. Így csak Kanadában léphetett először Észak-Amerika földjére. Itt már voltak tanítványai, és a tervezett amerikai központ ügyében tevékenykedők kerítettek egy ügyvédet, aki két hónap alatt elintézte amerikai bevándorlását. Akkor a vermonti központot a „Változások könyvét” felütve „Tigrisfaroknak” nevezték el. Ezt később a 16. Karmapa Karme Csöling (karma'i chos gling) néven szentelte fel. Innen élhetett Trungpa a boulderi egyetem meghívásával, illetve a Shambhala kiadó felkínálta könyvbemutató lehetőségével, mivel első amerikai központjának tanítványai előadó-körutat szerveztek neki.

3.2. Boulder, mint székhely

Megérkezése után nem sokkal, Boulderben megalapította a helyi buddhista közösség székhelyét, a Karma Dzongot (karma rdzong). Az egyetemen tanítani csak a következő félévben, 1971-ben kezdett. Nem sokkal ezután megalapította Fort Collins mellett a Sambhala Hegyi Központot (Shambhala Mountain Center).²²

Az amerikai felsőoktatásban is látott fantáziát, úgy gondolta, lehetőség lenne egy buddhista egyetem létrehozására. Ezt azonban addig még sok oldalról meg kellett támogatnia, gondoskodni kellett tanításai és a köréje szerveződő közösségek szellemi és anyagi hátteréről. Tudatosan több lábbon akart állni, másrészt végig a dharmá meggyökereztetése járt a fejében. Buddhista szempontból szűzföldként képzelte el Amerikát, amelynek a talaját először a tanításokkal fel kell szántani, és csak utána lehet a vadzsraja gyakorlás magvait elültetni. Noha a kagyün kívül mindegyik tibeti iskolának megtelepedett már néhány tanítója az Egyesült Államokban,²³ egyikük szemléletét sem tartotta alkalmasnak arra, hogy a nyugati emberek nagy részét megszólítsa. Érkezésének az évében felkereste Tarhang tulkut Berkeley-

²¹ Olyannyira nem, hogy Trungpa rinpocse személyes tárgyait, illetve az előző Trungpák hivatalos pecsétjét sem engedte magával vinni. Ezeket csak 1975-ben kapta vissza.

²² Akkor még „Sziklás-hegység Dharmaközpontot: Rocky Mountain Dharma Center.

²³ Elsőként gesé Vangyel (angolosan Wangyal) érkezett 1955-ben, a dalai láma áldásával egy gelug kolostort alapított New Jersey-ben (Lamaist Buddhist Monastery of America). Gesé Vangyel Tibetben, a gelug rend egyik legnagyobb kolostoregyetemen, a Drepungban tanult, majd Amerikában is folytatta buddhista tudományos tevékenységét: a Columbia Egyetemen tanított. Híres tanítványai: Robert Thurman és Jeffrey Hopkins. Desung rinpocse volt az első szakja láma Amerikában, aki 1961-ben kezdett Seattle-ben, a Washington Egyetemen tanítani. Ő korábban a Szakja Tharlan kolostor apátja volt, de vadzsrajánát csak tíz év múlva, a Kanadában megtelepedő Kalu rinpocse kérésére kezdett el tanítani. De gesé Vangyelhez hasonlóan, csak egy komoly tibeti nyelvi képzés után. Tarhang tulku 1969-ben érkezett Berkeley-be (Kalifornia), ahol központjában (Tibetan Nyingma Meditation Center), tanítványaival rögtön elkezdte a vadzsraja előkészítőket gyakorolni. Majd először csak szerény léptékben is, de folyamatosan dolgozva kiépítette a nyingma gyakorlólhelyek hálózatát. Könyvkiadójuk, a Dharma Publishing tette hozzáférhetővé nyugaton a teljes tibeti nyelvű buddhista kánont. (Vö.: Burgen 2008, 101-104; Robert Thurman és a Berzin Archives honlapja, Prebish 2003, 61-64.)

ben, aki egy évvel korábban telepedett le az Újvilágban és a secseni Kongtrül rinpocse tanítványaként Trungpáéval rokon megközelítésben gondolkodott. A nyugati pszichológia oldaláról kezdték el Buddha tudatállapotokkal dolgozó tanításait bevezetni. Sok mindenben egyetértettek, ténylegesen mégsem kezdtek el együttműködni.

Érdekes módon az 1958 óta Amerikában élő Szuzuki Sunrjú²⁴ zen mesterrel (rósi) alakított ki közvetlenebb munkakapcsolatot, aki képes volt a mahájána buddhizmus eszméit közvetlenül átadni az amerikai gyakorlóknak. Sajnos Szuzuki rósi 1971-ben, májrákban elhunyt, de központjaival és tanítványaival Trungpa rinpocse folyamatosan érintkezésben maradt.²⁵

Hamarosan híre kelt, hogy milyen közvetlenül és érzékletesen tudja megvilágítani amerikai hallgatóságának a buddhista filozófia alapeszméit, így egyre több ember érdeklődött a tevékenysége iránt. Ez nyilvánvalóan alkalmazkodó-képességének, természetes intelligenciájának, és a tanítványaival való közvetlen kapcsolatnak volt köszönhető, amelyet híres humorérzéke és tréfamesteri tehetsége is elevenebbé tett.

3.3 A kelet-nyugati párbeszéd első lépései

Időközben, március 8-án megszületett házasságának első gyermeke, Tagtrug Tendzin Lhavang David Mukpo²⁶, akiben a Karmapa saját tanítójának, Tenga rinpocsének az újramegtestesülését ismerte fel. Az amerikai körülmények miatt azonban először még nem akarták a hagyományos kolostori képzés szigorának kitenni. (Így, amikor Karmapa később az Egyesült Államokba látogatott, már egyfajta autizmus tüneteit mutatta, amellyel az akkori nyugati orvostudomány nem tudott mit kezdeni. Előbb Karme Csölingben, majd Rumtekben nevelkedett, de az említett tünetek csak felnőtt korában múltak el.)

A Colorado Egyetemen, San Franciscóban, New Yorkban és Vermontban egyre több emberrel, főleg művészekkel és fiatal egyetemistákkal találkozott. Velük egy szinten élve az amerikai életet, néhány avantgarde művész kérésére és kapcsolatai segítségével kutatni kezdte a tibeti vadzsrajána látásmód és a modern nyugati művészetek kapcsolatát. A következő évben, 1972-ben egy Milarépa Filmes Műhelyt alakítottak, amely egy thangka festmények ábrázolásaiból kiinduló életrajzi filmet forgatott volna. Ez a film sajnos technikai okokból nem készült el, de később az egyik résztvevő, Johanna Demetrakas készítette el az első komolyabb dokumentumfilmet Csögyam Trungpa életéről. (Crazy Wisdom, 2009).

Ezzel párhuzamosan egyre több emberrel dolgozott, és egyre több fronton kezdett interaktív párbeszédet a nyugati civilizációval. A Maitrí Alapítvány és terápiás program a különböző pszichikai problémák vadzsrajána szemléletű gyógyítását kezdte el kidolgozni, főleg az öt buddha-család paradigmájára alapozva. Ennek lényege, hogy a megvilágosodás megszemélyesíthető energiáinak egyaránt van haragvó, „neurotikus” arca, és békés, nyugodt megjelenési formája is. Ennek a gyakorlati megközelítésnek is az a Csakraszamvara-tánc volt az alapja, amely 1973-ban a Mudra Színház megalapítására is ösztönözte. Ebben a társulatban buddhista szemléletű modern darabokat vittek színre, többek között saját műveit is.

²⁴ Suzuki Shunryū (鈴木 俊隆 1904-1971). Ő alapította a San Francisco Zen Központot. Néhány műve már magyarul is megjelent (pl.: Zen szellem, a kezdő szellem; Nincs mindig úgy).

²⁵ Gyakran érkeztek kíváncsi tanítványok Szuzuki mester központjaiból, és Csögyam Trungpa is előszeretettel küldte hallgatóit a Tassajara Központba ülő meditációt gyakorolni.

²⁶ stag 'phrug bstan 'dzin lha dbang dre wid smug po

3.4. A Vadzsradhátu

Ekkor érett meg az idő arra, hogy Boulderben megalapítsa a Vadzsradhátut, amely az Amerikában egyre szélesedő tanítói tevékenysége nyomán sorra alakuló gyakorló-közösségek (dharmadhátu) életét, és a kutatási, kísérletező céllal alakult műhelyek, elindított projektek²⁷ finanszírozását akarta megkönnyíteni azzal, hogy befogadó szervezetként mindegyik dharmaközpontnak és projektnek koordinálta és kezelte a pénzügyeit. Csögyam Trungpa úgy látta, hogy az amerikai gondolkodásmódnak és életnek szerves része az a cég alapú szerveződés, amelyben a kis és a nagyvállalatok működtek. Ezért megpróbálta ezt a dharmaszolgáltatásba állítani. Eleinte lelkesen csak a pozitív oldalával dolgozott. A Vadzsradhátu igazgatótanácsot választott, amelyben megosztották a feladatokat, rögzítették a felelőségek kérdését, és éves közgyűlésen minden egyes kis tagszervezet (dharmadhátu) képviselője beszámolt a tevékenységükről, egyeztetették az aktuális munkákat, terveket fogadtak el és továbbképzéseken vettek részt. Erről kéthavonta (1978-1991) egy rendszeres tájékoztatót jelentettek meg, a „Vajradhatu Sun”-t, amely 1991-től „Shambhala Sun” címen amerikai egyik legismertebb immár független buddhista folyóirata.

Csőgyam Trungpa látszólag ellentmond önmagának, amennyiben egyik leghíresebb könyvére, „A szellemi materializmus meghaladásá”-ra gondolunk.²⁸ Így „dharma-cégével” látszólag éppen a kritizált szemléletmódot valósítja meg. Ez azonban csak a felszín. A Vadzsradhátu Trungpa szóhasználatában a buddhista gyakorlás „elpusztíthatatlan” (vadzsra) helyszíne. A „vállalat” vezetői mind tanítványok, akik ugyanilyen címen („vadzsradhátu szeminárium”) külön képzést kaptak, és kapnak még ma is. Természetesen szükségük volt a pénzügyekhez értő fizetett alkalmazottakra, de az irányítást, a döntéseket és a felelősséget nem befolyásolta a szellemi haszonelvűség. Másrészt egy ilyen szervezeti megoldás megnyugtatta a buddhista szangha támogatóit is, hiszen szabályos, amerikai normáknak és elvárásoknak megfelelő gazdálkodásával átláthatóvá tette az anyagi támogatások útját.

Később azonban látván ennek az árnyoldalait is, a céges minta szolgálai másolása helyett inkább a Sambhala eszméket alkalmazta az Amerikában (majd Kanadában és Európában is) folyó dharmatevékenységek koordinálására. (Halála után a szervezet a Shambhala International nevet vette fel.)²⁹

Nyilvánvaló, hogy a további, nagyobb léptékű fejlesztések nehezen jöhettek volna létre enélkül a befogadó és befektetésekben is gondolkodó szervezet nélkül.³⁰ (A Vadzsradhátut is támogatta egy Vadzsradhátu Alapítvány!) Még abban az évben Boulder mellett létesítettek egy elvonulóléhelyet, képzési központot, amit tibeti kolostorának a hasonló létesítményéről Dordzse Khjung Dzongnak (rdo rje khyung rdzong) nevezett el, ahol végre megkezdhetette a vadzsrajána elméleti és gyakorlati tanítását.

Ez a fajta, amerikai formában megvalósuló gondoskodás az anyagi javakról nem teljesen idegen a tibeti kolostorok rendszerétől sem. A modern kínai tudomány is sokat foglalkozik azzal az utópista gazdasági rendszerrel, amelyet a tibeti kolostorok tehetséges kulcsárok és vallási vezetők idején valósítottak meg. A fogadalmakra tekintettel a teljesen felavatott szerzetesek közvetlenül ugyan nem vehettek részt ilyesmiben, bizonyos értelemben ezek a kolostorok mégis egyfajta bankként működtek. A világi támogatók adományaiból

²⁷ Ezt a funkciót később, a Nálanda Intézetre összpontosítva önállóan is képviselte a Nálanda Alapítvány.

²⁸ Cutting Through Spiritual Materialism (1973), magyarul: Trungpa 1998 (majd több utánnomás évszám nélkül).

²⁹ Honlapjuk: www.shambhala.org

³⁰ Később, 1976-ban még egy Ashoka Credit Union nevű hitelintézetet is alapítottak.

alapítványokat hoztak létre intézményeik és hallgatóik támogatására, illetve a közjó javára. Például a dalai láma személyének adományozott javakból létrehozott alapítvány finanszírozásával épült fel 2000-ben a dharamszalai, korábban csak szerzeteseket képző Buddhista Dialektika Intézet (Institute of Buddhist Dialectics) új szárnya. Itt kapott helyet a tibetiek világi tanító és tanárképzése (Sarah College). Hasonló módon valósultak meg a modern kor nyugatiak számára is nyitott nyingma és kagyü képzési központok is.³¹ Nyilvánvalóan Szurmangnak, a Trungpák kolostorának sem lehetett egyszerű a fenntartása, gazdálkodása, hiszen a kolostoregyüttes nagy területen szétszórt épületekből, elvonulóhelyekből és gazdasági egységekből állt.

3.5. Vadzsrajána

A vadzsrajána tanítások persze másik oldalról nézve kívülről nem láthatóak, hiszen a mester és a tanítvány közvetlen és mély kapcsolatán belül zajlanak. A gyémánt út minden mestere felhívja tanítványai figyelmét az intenzív gyakorlás veszélyeire és külső félreértések lehetőségére, valamint a félreértelmezés problémáira. Ezek az élmények gyakran olyan mélyek és intenzívek, hogy szavakkal közvetlenül kifejezhetetlenek. Így a róluk szóló szövegek is szimbolikus nyelven íródtak, amelyeket a mester segítsége nélkül nem igazán lehet megérteni, gyakorolni, megvalósítani. Trungpa rinpocse népszerűsége miatt az ilyen tanítások sok találgatásra adtak okot a beavatásokon, elvonulásokon kívülrekedt emberek körében.

Ez a mester-tanítvány, szerző és olvasója kapcsolat Csögyam Trungpa életében is folyamatosan és dinamikusan változott. Egy kiállítás megnyitóján, 1982. november 7-én a Frederick S. Wight Art Gallery-ben, ahol a kiállított tárgyak mellett elkészítettek egy, a hagyományos előírásoknak megfelelő vadzsrajógini szentélyt is, olyan dolgokról is nyíltan beszélt, amelyekről korábban nem. Ezzel kezdte:

„A vadzsrajána, Buddha tantra-tanítása óriási varázserővel és hatalommal bír. Varázsereje abban rejlik, hogy képes a zavarodottságot és neurózist megvilágosodott tudattá alakítani, a mindennapi világunkat szent birodalomná tenni. Hatalma pedig abban rejlik, hogy tévedhetetlenül belelát a jelenségek valódi természetébe, átlát az egón és annak minden ámitásán.”³²

Majd később így folytatja a vadzsrajána meghatározásával:

„Ugyanígy, amikor abbahagyjuk az önazonosságunkhoz, az énképünkhöz való ragaszkodást, kezdjük belátni, hogy milyen erős, igazi és romolhatatlan állapot is az, amikor az énkép (ego) nem létezik. Felismerjük, hogy a naphoz hasonlóan ez egy olyan folyamatos állapot, amely sem nem telik, sem nem fogy.”

Ezt az állapotot hívják vadzsra-természetnek. A vadzsra, tibetiül „dordzse” azt jelenti: „romolhatatlan” vagy „olyan (kemény) mint a gyémánt”. A szívós és megingathatatlan éntelenségnek van vadzsra-természete, ami a vadzsrajána ösvény alapja. A vadzsrajána önmagában a „romolhatatlan járművet” jelenti, a „vadzsra-járművet”. A vadzsrajánát tantrájának, vagyis „tantra-jármű”-nek is mondják. A tantra, vagy tibetiül „gyü”

³¹ Lobsang 1998, 202-211; az Institute of Buddhist Dialectics honlapja.

³² The vajrayana, the tantric teaching of the Buddha, contains tremendous magic and power. Its magic lies in its ability to transform confusion and neurosis into awakened mind and to reveal the every day world as a sacred realm. Its power is that of unerring insight into the true nature of phenomena and of seeing through ego and its deceptions. In: Klimburg-Salter 1982, 227. A népszerű kiadásban: Trungpa 1991, 132.

„folytonosság”-ot vagy „fonal”-at jelent. A vadzsra-természet az éntelenség folytonossága, vagyis olyan éberség, amely a naphoz hasonlóan mindent áthatóan és ragyogóan süt.”³³

Ebben az időszakban más vadzsrajána tanítók is azzal indokolták nyilvános tanításaikat a belső gyakorlatokról, hogy aki nem érett rá, az úgysem fogja megérteni a szöveget, és ennek jegyében próbáltak változtatni hagyományos pedagógiai módszereiken.³⁴ Jelen esetben vajon mit érthet meg az „éntelenség folytonosságából” az individualizmus jegyében iskolázott ember?

Ezért is vált lényegessé Csögyam Trungpa számára a buddhizmus általános megismertetése, és tudományos megközelítése, illetve ennek a látásmódnak a folyamatos párbeszéde a Buddha-dharmával. Ennek a folyamatnak a szerves része volt a Nálanda Alapítvány létrehozása, amely a leendő Nálanda Intézetnek, a nyugati világ első buddhista szellemben fogant felsőoktatási intézményének az anyagi feltételeit volt hivatott megteremteni. Emellett elsősorban a művészet és Buddha-dharma kapcsolatrendszerét feltáró kísérleteket, ilyen vállalkozások és projektek munkáját koordináló és finanszírozó szervezet volt.

Ebben az évben egy másik fronton is bővült a Csögyam Trungpa irányította dharmatevékenységek sora. Meghívták Amerikába Őszentségét a 16. Karmapát, a karma-kagyü rend vezetőjét. Egész amerikai körutazását a Vadzsradhātu szervezte. A karizmatikus személyiség nem csak népszerűsítette a tibeti buddhizmust, hanem egyúttal elismerte Trungpa rinpocse munkáját. Hiszen azok a vélemények, amelyek Nagy-Britanniából Amerikába kényszerítették, azok most, a 21. században is megosztják a tibeti tanítók közösségeit.

³³ In the same way, when we cease to hold onto our identity, our ego, we begin to see that the nonexistence of ego is a powerful, real, and indestructible state of being. We realize that, like the sun, it is a continuous situation which does not wax or wane.

This state of being is called vajra nature. Vajra or dorjé in Tibetan, means "indestructible," or "having the qualities of a diamond." Vajra nature is the tough, immovable quality of egolessness, which is the basis of the vajrayana path. The term vajrayana itself means "vehicle of indestructibility"— the "vajra vehicle." The vajrayana is also called the tantrayana, or "tantric vehicle." Tantra, or gyü, in Tibetan, means "continuity" or "thread." Vajra nature is the continuity of egolessness, or wakefulness, which, like the sun, is brilliant and all-pervasive. (In: Klimburg-Salter 1982, 227-228. A népszerű kiadásban: Trungpa 1991, 137.)

³⁴ Ez a folyamat már Indiában elkezdődött, például Düzdsom rinpocse 1962-ben, az év legelején, Kalimpongban népes tibeti közösség előtt minden érző lény buddha-természetével indokolta a nyitást, majd az arra éretlenek tudatának zártságával érvel (Vö.: Dongyal, 2008, 116), de a folyamat a 90-es évek végére megfordult, Tarthang tulku például nyugati tapasztalatai alapján úgy döntött, hogy 1997-től mégsem ad ilyen tanításokat nagy nyilvánosság előtt.

རང་འབྱུང་རིག་པའི་དོན། ལྷོ་བཟའ་རྗེ་ཀླུ་ལ་བ་བཅུ་དྲུག་པའི་ཀམ་པ་རིན་པོ་ཆེ།

(1924. augusztus 14 – 1981. november 5.) (Az Ausztriai Buddhista Társaság egyik tagjának a felvétele)

E látogatás után alapították meg hivatalosan is a Nárópa Intézetet, amely ma is a kelet-nyugati szemlélet elméleti és gyakorlati összekapcsolására törekszik. Akkor még csak nyári egyetemként, de egy teljes szemeszter programjával indult. A megnyitóra a tanárokon és a személyzetten kívül több mint kétezer ember jött el, neves művészek, ismert tudósok és közéleti személyiségek. Az amerikai kultúra szinte minden területén kereste a kommunikációs lehetőségeket a buddhizmus irányzatoktól független lényege, és a mai ember tapasztalása között. A Nárópán például az első nyári félévekben Allan Ginsberg tartott költészetről, William Burroughs pedig az irodalomról szemináriumot. Ginsberg megalapította a „Szabad Szellem Jack Kerouacról elnevezett Költőiskoláját” (Jack Kerouac School of Disembodied Poetics), amely ma is az egyetemi program szerves része.³⁵

Ezzel párhuzamosan a rendezvények biztosítására és a dharma szemmel látható őrzésére megtartották a Dordzse Kaszung (rdo rje bka' bsrung) nevű szervezetet, amely Karmapa utazását és személyét biztosította. Noha teljesen fegyvertelen és békés csoportról, a későbbi Sambhala tanítások szellemét megjelenítő emberekről volt szó, határozott kiállásuk többekben visszatetszést és értetlenséget keltett.

3.6. Sambhala

A Sambhala tanítások első lépéseként Csögyam Trungpa létrehozta a Sambhala Páholyt (Shambhala Lodge), amely válogatott tanítványaiból állt, és a megvilágosodott társadalom kialakítását tekintette céljának. Ezzel párhuzamosan, a haladó tanítványok továbblépéséhez, különböző tibeti buddhista mesterek tanításait kellett angolul elérhetővé tenni. Ezért életre hívta a Nálanda Fordító Bizottságot, amely azóta is dolgozik. Maga Trungpa rinpoce, amikor csak tehetett személyesen is bekapcsolódott a fordítói munkába.

Ettől kezdve szinte minden évben egy, majd évente több nagy tekintélyű tibeti mester látogatását is ők szervezték. 1976-ban Dilgo Khjence majd Dүdzsom rinpoce amerikai látogatását, 1977-ben Karmapa második útját, 1979-ben a dalai láma első észak-amerikai

³⁵ <http://www.naropa.edu/academics/graduate/writingpoetics/mfalowres/>

körútját, 1980-ban Karmapa 3. útját, 1981-ben a dalai láma második látogatását, 1982-ben Dilgo Khjence második amerikai körútját stb.

A boulderi „Kalapa Udvar” (Kalapa Court) 1976-os megalapításával a Sambhala-tanítások fizikai formát nyertek. Csögyam Trungpát Dilgo Khjence erősítette meg Sambhala uralkodójaként. Trungpa rinpocse pedig nyugati tanítványai közül jelölte ki dharma-örökösét, Thomas Rich vadzsrahelytartót, akit ezután Öszel Tendzin néven emlegettek. (Ez később szerencsétlen választásnak bizonyult.)³⁶

Az „Udvar” a buddhista közösség székhelye és kulturális központja volt, folyamatosan biztosította a lehetőséget, hogy a dharmadháta és a Vadzsradháta tagjai mindenben és mindenkor tanulhassanak mesterüktől.

Csögyam Trungpa még Tibetben, 1959-ben, menekülésük előtt elkezdett Sambhala eszméjével foglalkozni, írása a menekülés közben elveszett. Több mint egy évtized múltán most olyan intenzitással szólaltak meg benne Sambhala hangjai, hogy megkapta első „nyugati” kincs-tanítását Padmaszambhava különleges megtestesüléseitől: Geszer kántól és a Rigden királyoktól. Hátrálévő életében ezeket a tudatában feltárult kincseket tanította, magyarázta és adta tovább.

A buddhista közösség tagjai a korábbi években fokozatosan felszámolták hippy életformájukat, családot alapítottak, és így lassan időszerűvé vált, hogy mesterüket megkérjék, hogy Boulderben adja áldását egy óvoda alapítására is (Alaya Preschool).

A következő évben érték el a vadzsraja tanítások azt a szintet, hogy a jelentkezőknek több mint a fele befejezte a vadzsraja előkészítőket, így mahámudrá gyakorlataikkal összhangban, 1977-ben, nyugaton először Vadzsrajiní beavatást kaphattak. Csögyam Trungpa ebben az évben vezette be a Sambhala-naptárat a maga ünnepeivel. Így látszólag pihenésképpen egy éves elvonulásra ment Charlemontra (Massachusetts), ahonnan azonban a belső gyakorlatok és a Sambhala-képzés kidolgozása mellett bizonyos mértékig továbbra is folytatta szervezőmunkáját. Sambhala központjának nyugodtabb helyet keresve ellátogatott Kanadába, a keleti parton Új-Skóciába. Eközben a Mukpó-család³⁷ is bővült egy fiúval, Geszárral, akiben Dilgo Khjence rinpocse a secseni Dzsamgön Kongtrült, a Trungpák tanítómesterének reinkarnációját ismerte fel.

Dilgo Khjence rinpocse (1987) és Geszár Mukpo (2009)

³⁶ A „helytartó” arrogáns viselkedésével, erőszakos tanítói stílusával és fényűző életmódjával feszültségeket, vizslyt keltett, majd szakadást okozott a szanghában. Ezt a viselkedést részben magyarázhatja az a tény, hogy a régens HIV pozitív volt, s végül ennek a szövödményei is okozták a halálát 1981-ben.

³⁷ Trungpa eredeti nemzetségének a neve.

A Sambhala-látomás keretein belül 1978-ban már szükségesnek látta, hogy az immár kettéválasztott tiszteletbeli dharma-örökség is kiképzést kapjon. Különválasztotta Buddha szavainak (dharma) az őreit (kaszung, bka' bsrung) a testőröktől, aki a dharma megtestesüléseit őrizték (sku bsrung). Velük szeretne volna újraértelmezni az angol nyelv értelmező szótárát:

„A mi táborozásunk célja az, hogy újra írjuk az Angol Nyelv Oxfordi Szótárában a „háború” szó jelentése: „győzelem az erőszak felett.”³⁸

Az első és a második alkalommal ez még nem sikerült, de a további, Magyel Pomra Tábornak nevezett hadijátékok már megközelítették a célt.

Ebben az évben volt a láthatóvá vált Sambhala birodalom első éves gyűlése is a „Kalapa Udvar”-ban, amelyet a haladó szintű Sambhala-képzéssel kötöttek össze. A következő naptári ünnepeket vezette be: a Karácsonyt kiváltó „Gyermekek napja” és a Szentiván idejére eső „Nyári napforduló fesztivál”

A korábbi személyes kapcsolatok, kísérletezések és puhatolózások után ekkor indult az első dharma-művészeti szeminárium. A Colorado Egyetem tanárai és különböző művészeti ágak képviselői nem csak tudatosan, hosszú távú programmal kezdtek el kísérletezni, hogyan lehetne Buddha tanításait nyugaton a művészet eszközeivel is közvetíteni, kifejezni, hanem a hallgatókkal, művészeti műhelyekkel gyakran kiállításokkal záruló gyakorlati próbálkozásokat is tettek, amelyekről azóta is folyamatos a tapasztalatcsere. A legaktívabb periódusban, 1980 és 1983 között a legtöbb ilyen dharma-művészeti kiállítást Los Angeles, San Franciscó, Denver és Boulder különböző galériáiban rendezték. Ezzel párhuzamosan Csögyam Trungpa fontosnak tartotta, hogy létrehozzák az Amara társaságot, amely az egészségügyben dolgozókkal nyitott buddhista párbeszédet. Hasonló csoport jött létre a vitás kérdésekben közvetíteni, Upája Tanács (Upaya Council) néven.

Az Őszel Tendzinnel kapcsolatos személyes problémák hatására, 1979-ben a biztonság kedvéért Trungpa rinpocse felhatalmazta legidősebb fiát, Őszel Rangdröl Mukpót a Sambhala tanítások továbbadására. Ezt a felhatalmazást erősítette meg Dilgo Khjence rinpocse, majd 1995-ben Penor rinpocse, amikor Őszel átvette az 1991-ben meghalt vadzsra-régens szerepkörét is.

Sambhala építésének a jegyében rengeteg különböző tevékenység folyt párhuzamosan az „Udvarban” illetve a „Sambhala kultúra középpontja” körül:

Az Álaja Óvoda folytatásaként Boulderben megalakult a Vidjá Általános Iskola (Vidya Elementary School) .

A következő évben a dalai láma látogatásának a lebonyolítása után Egy „Buddhista-Keresztény Konferenciá”-t szerveztek Boulderbe, hogy megtalálják a buddhista és keresztény lelkigyakorlatok közös alapjait.

A japán császár udvari íjkészítőjével, Kandzsúró Sibata³⁹ mesterrel zen íjászatot tanított Sambhala harcosainak, ehhez hivatalosan is alapítottak egy gyakorlóléhszót, a Rjúko Kjúdódzsót.

Csögyam Trungpa rendezett egy filmet is, az „Elegancia felfedezése” címmel (Discovering Elegance).

³⁸ Mukpo 2006, 337: “Our task at Encampment is to rewrite the Oxford English Dictionary so that the meaning of the word *war* would be ‘victory over aggression.’ ”

³⁹ Shibata Kanjuro, On-yumishi (御弓師 二十代 柴田 勘十郎 1920-). Csögyam Trungpa meghívására 1980-ban érkezett az Egyesült Államokba, hogy az íjászat művészetét tanítsa. 1959-1994-ig a japán császár udvari íjkészítője volt.

Építettek egy teaszobát, ahol a Nárópa hallgatói japán teaszertartást tanulhattak. Az ünnepélyes megnyitóra eljött Szuzuki Sunrjú özvegye is. Trungpa halála után a teázó pavilont a Nárópa Intézetben állították fel. A teaszertartásokhoz később, 1982-ben létrejött egy ikebana csoport is, amely aktívan részt vett a dharma-művészeti installációkon is.

Amikor 1981-ben harmadszor találkozhatott az Egyesült Államokban Karmapával, Őszentsége⁴⁰ már nagyon beteg volt, és 1981. november 5. Chicagóban, a Mt Zion Hospitalban gyomorrákban elhunyt. Ez megviselte, vagy figyelmeztette Trungpa rinpocsét a teendőire. Tanítványainak beszélt arról is, hogy az olyan megvilágosodott lények, mint a karmapák együttérzésből, gyakorlatként is magukra szokták venni a világ bajait. Másrészt tibeti nézőpontból ez egy hatalmas áldás is annak a földnek, ahol ez történik, és egy lehetőség a tanítványoknak az elmélyült gyakorlásra:

Egy Karmapa érkezése vagy távozása, bárhol is történjen a világban, minden alkalommal nagy áldás annak a földnek... Mi úgy tekintjük, hogy Őszentsége halálát nem az előre nem látható akadályok felbukkanása okozta. Képesek vagyunk áldásnak tekinteni. Ezelőtt még soha nem tette lábát nyugati földre a felismeréseit ilyen magas szinten valóra váltott lény, mint Buddha, Jézus Krisztus vagy Mohamed. A nyugati világot meg kell szelídíteni. Szüksége van az együttérzésre és a megvilágosodott tudat ügyes eszközeire. Szüksége van a Karmapa áldására, hogy meghódíthassa, és leszakíthassa gyakorlás hagyományvonalának nagy gyümölcsét.⁴¹

3.7 Utolsó tanítások

Már első kanadai látogatása során megfogalmazódott benne a gondolat, hogy Új-Skóciában sokkal csendesebb és békésebb körülmények között lehetne megjeleníteni a világ előtt Sambhalát. Ezért 1983-ban, az új-skóciai Cape Bretonban, hogy a Vadzsradhátu székhelyének, Sambhala „királyi udvarának” áttelepítését előkészítse, tanítványai számára megalapította a Gampo Apátságot (Gampo Abbey).

Következő egyéves elvonulását, amely 1984-ben kezdődött és belenyúlt a következő évbe is, már itt töltötte a közelben, Mill Village-ben. Ezután, noha egészsége már nem a régi, teljes erőbedobással dolgozott tovább, így az elvonulásról visszatérve szükségét érezte, hogy júniusban, Karne Csölingben tanítványai számára egyértelművé tegye: a világiaknak szóló Sambhala tanítás lényegében azonos Buddha dharmájával. Innen megy 1985 decemberében Európába, hogy előadásokat tartson, a Vadzsradhátu európai szárnyának megerősítése céljából. Valószínűleg közelgő halálának a tudatában Vadzsrajógini beavatásokat adott, majd ennek jegyében folytatta áprilisban, amerikai székhelyén, Boulderben az ehhez szorosan kapcsolódó Csakraszamvara felhatalmazással. Az év közepén helyezte át központját a „békésebb” Halifaxba, Új-Skóciába.

Sajnos a tibetiek magashegyi klímához aklimatizálódott szervezete, és eredeti nagyon egyszerű étrendjük miatt nehezen dolgozzák fel a nyugati életmód következményeit.

⁴⁰ Az Őszentsége (skyabs rje) megszólítás eredetileg csak a tibeti rendek vezető mestereinek jár.

⁴¹ „Each time the departure or arrival of a Karmapa takes place anywhere in the world, it is a blessing in that particular land. . . . We do not regard His Holiness’s death as an attack by unexpected obstacles. We can see it as a blessing. Never before has any realized person such as the Buddha, Jesus Christ or Mohammed set foot in the Western world. The Western world needed taming. It needed the compassion and skilful means of enlightened mind. It needed the blessings of the Karmapa to conquer the ground and bring the great fruition of the Practice Lineage.” Az eredetileg a „Vajradhátu Sun”-ban megjelent beszédet idézi: Mukpo 2006, 350 [“He Raised the Dharma Victory Banner in All Directions,” *Vajradhátu Sun* 4, no. 2 (December 1981–January 1982): 1.)]

Csögyam Trungpa esetében is kifejlődött néhány, nyugaton a tibetiekre jellemző betegség: magasvérnyomás és diabétesz. Ehhez jött az egyetemistákhoz és művészekhez akkoriban szinte természetesen párosuló alkohol. Másrészt életmódja, lázas sietsége, amellyel mindent egy lapra téve személyes küldetésének tartotta, hogy Amerikában meggyökereztesse Buddha tanítását. Így testére, amelyet a tibeti mesterek egyébként is a tudat hordozójának, de nem börtönének tartanak, nem volt mindenben tekintettel. Így érte 1987 elején egy szívroham, amelyből már nem épült fel, és április negyedikén meghalt.

Hagyományos tibeti halotti szertartását Karne Csölingben tartották május 26-án, Dilgo Khjence rinpocse irányításával. Hamvait szétszították az általa alapított központok között, illetve a kiválasztott darabok fölé „Nagy Dharmakája Sztúpa” néven megépítették az Amerikai kontinens legnagyobb buddhista emlékhalmát a Sziklás-hegység Dharmaközpont területén (Red Feathers Lake mellett).

Már Csögyam Trungpa életében szerették volna az 1959 óta romokban heverő kolostorába visszahívni. A többszöri felkérésre azt válaszolta, hogy majd odarepül... Újramegtestesülését, a 12. Trungpát, Csökji Szengét⁴² 1989-ben találta meg a szitupa. Az ő neveltetésére és képzésére Csögyam Trungpa amerikai családja külön alapítványt hozott létre. Az újramegtestesülést 2002-ben látogatták meg Szurmangban, és ezután neki is láttak a kolostor helyreállításának, amelyet a Vadzsradhātu korábbi vezetése, vagyis Thomas Rich vadzsrahelytartó halogatott.⁴³

A tibeti „chos” (dharma) szó kalligráfiája, Csögyam Trungpa aláírásával

Összefoglalás

Csögyam Trungpa a huszadik századi amerikai buddhizmus legellentmondásosabb alakja. A buddhizmus oldaláról mára már mindenki elismeri, hogy a nyugati civilizációban felnőtt tanítványi számára a dharma eredeti szellemiségét közvetítette. Tibeti tanító- és szerzetestársai csodálták, ahogyan a legkülönfélébb módszerekkel tudta ugyanazt a tanítást megmutatni a legkülönfélébb embereknek. Az ellentmondások nagy része abból ered, hogy ő

⁴² chos kyi seng ge

⁴³ Öszel Tendzin, vagyis Thomas Rich története nagyon sok vitát kavart, hiszen Csögyam Trungpa beléféktetett bizalma úgy tűnt, rossz választás volt. Ám úgy tűnik, hogy a dharmát átadó mester ezzel tisztában volt, és tudatosan mozdított egymással ellentétes, egymással jó értelemben versengő erőket. „Őrültként” egyszerre látta az emberek „békés és haragvó” oldalát, megpróbálta nekik megtanítani, miként éljenek ezekkel az erőkkel, hogyan haladják meg ezt a kettősséget. Életrajza a Shambhala honlapon: <http://www.shambhala.org/teachers/vrot/>

már Tibetben sem igazán tisztelte a konvenciókat, éppen ebben rejlenek a helyes tanítói módszer gyakorlásában elért sikerei. Másfelől mégis a tibeti világban nőtt fel, amely a huszadik század végéig egy Európában középkorinak nevezett értékrendet, világlátást őrzött meg. Ezt tükrözik személyes szokásai, és viselkedése is. Hatalmas a szakadék a szerény szerzetesi életmód és a nyugati világ fogyasztói szemlélete között. Erre nagyon sok könyvében rámutat, erre válaszolt Sambhala-tanításaival is. Ám, ha a jelenség testi szintjét nézzük, akkor úgy tűnik, hogy a pillanatnyi döntések szintjén nem kímélte a tudatát hordozó „csónakot”. Ezt azonban úgy tűnik, teljesen tudatosan tette, úgy számolt ezzel, mint a Buddha-dharma amerikai meggyökereztetésének az ára. Tanításait legtöbbször csak halála után értették meg, kezdték valóra váltani. Összegyűjtött munkái a Shambhala kiadónál jelentek meg 2004-ben nyolc kötetben. A Halifaxban őrzött, róla készült dokumentációból egy digitális archívumot hoztak létre, amelyet minden általa alapított dharma-központban elérhetővé szeretnének tenni.

A következő japán stílusú verset írta 1984-ben a saját halálára:

Született egy szerzetes,
Mehalt egy király,
Egy ilyen égiháború meg nem áll.
A dralákkal kísértünk majd,
Derús, jó szerencsét!⁴⁴

སྐྱེད་མི་ཡམ་རིན་པོ་ཆེ།

⁴⁴ Born a monk./ Died a king—/ Such thunderstorm does not stop./ We will be haunting you, along with the dralas./ Jolly good luck!//

Felhasznált irodalom:

Csögyam Trungpa művei:

Born in Tibet 1966. [Shambhala, Boston: 1977, 1995, 2000]

Trungpa 2002: Tibetben születtem: önéletrajz, ahogyan Esmé Cramer Roberts lejegyezte. (Az előszót Szakjong Mipham rinpoce írta.) [ford. Oláh Zita]
Budapest, Bódhiszattva K., 2002.

Cutting Through Spiritual Materialism 1973. [Shambhala, Boston]

A szellemi materializmus meghaladása [ford. Erdődy Péter]
Budapest, Farkas L. I. Kvk., 1998 [több utánnomás]

Meditation in Action 1969. [Shambhala, Boston]

Cselekvő meditáció : [úton önmagunkhoz] [ford. Béresi Csilla]
Budapest, Édesvíz Kiadó, 2000.

Shambhala: The Sacred Path of the Warrior 1984. [Shambhala, Boston]

Trungpa 1997: Sambhala: A szent harcos ösvénye. [ford. Agócs Tamás]
Budapest, Édesvíz Kiadó, 1997.

The Heart of the Buddha 1991. [Shambhala, Boston]

Egyéb felhasznált művek:

Abhayadatta 1979: Buddha's Lion: The Lives of the Eighty-Four Siddhas. Caturaśīti-siddha-pravritti by Abhayadatta. Translated into Tibetan as Grub thob brgyad cu rtsa bzhi'i lo rgyus by sMon-grub Shes-rab. Translated into English by James B. Robinson. Dharma Publishing? Berkeley.

Burgan 2008: Michael Burgen: Buddhist Faith in America. Facts On File, Inc., New York. (Faith in America)

Dongyal 2008: Light of Fearless Indestructible Wisdom: The Life and Legacy of His Holiness Dudjom Rinpoche by Khenpo Tsewang Dongyal Rinpoche. Samye Translation Group Prose Translation and Annotation Khenpo Tsewang Dongyal & Carl Stuenkel Verse and Song Translation Toy-Fung Tung & Marie-Louise Friquegnon. Snow Lion, Ithaca, New York.

Dowman 1985: Masters of Mahāmudrā: Songs and Histories of the Eighty-Four Buddhist Siddhas. Translation and Commentary by Keith Dowman. State University of New York Press, Albany.

Klimburg-Salter 1982: The silk route and the diamond path : esoteric Buddhist art on the trans-Himalayan trade routes. Edited by Deborah E Klimburg-Salter. Los Angeles, UCLA Art Council.

Lobsang 1998: Memoirs of a Tibetan Lama: Lobsang Gyatso. Translated and edited by Gareth Sparham. Snow Lion Publications, Ithaca, New York.

Mukpo 2006: Dragon Thunder: My Life with Chogyam Trungpa. Shambhala, Boston, London.

Prebish 2003: Buddhism: The American Experience. Journal of Buddhist Ethics Online Books.

Seager 1999: Richard Hughes Seager: Buddhism in America. Columbia University Press, New York. (Columbia Contemporary American Religion Series)

spyod 'jug: byang chub sems dpa'i spyod pa la 'jug pa zhes bya ba bzhugs so// mdzad pa po/ slob dpon zhi ba lha// Shes rig dpar khang, Kashmir House, Dharamsala, s. d.

Világhálós források:

Berzin Archives honlapja: <http://www.berzinarchives.com/>

Institute of Buddhist Dialectics honlapja: <http://www.ibdindia.org/>

Nárópa Intézet honlapja: <http://www.naropa.edu/>

Shambhala (korábban: Vajradhatu) honlapja: www.shambhala.org

Robert Thurman honlapja: www.bobthurman.com